

2025.05.08 – 2025.06.27

VYTENIS BUROKAS: NEŽINOMYBĖS SODAI

Reikia darbuotis savo sode.

– Voltaire, „Kandidas, arba optimizmas“ (Juozo Keliuočio vertimas)

Voltaire'as baigia „Kandidą“ ramiu raginimu: susidūrę su chaosu, puoselėkite savo sodą. Ne siekdami užsimiršti, o metodiškai. Ne bandydami nepaisyti istorijos, o todėl, kad visi esame priversti joje dalyvauti. Kol istorija rodo savo griaujamąją galią, sodas tampa itin svarbia aiškumo, kartojimo, sveiko proto vieta.

Jau kelerius metus Vytenio Buroko studija – tai jo sodas. Sodyba Lauryniškėse – kaimo vietovėje apie 40 kilometrų į šiaurės vakarus nuo Vilniaus – tapo ne tik fizine teritorija, bet ir konceptuali pagrindu. Sodo priežiūra ir mąstymas čia susilieja į viena. Įtaisymas, išdėstymas, priežiūra – kiekvienas veiksmas tampa tyliu komponavimo forma. Sodininkystė, kaip ir piešimas, skleidžiasi laike.

Dirbdamas sode, Burokas ėmė jungti žemės darbus su meninio tyrimo procesais. Tai, kas prasidėjo kaip „ekspedicija į sodybą ieškant naujų meninės raiškos būdų“, pamažu atskleidė gilesnius siekius: užmegzti ryšius su tolimais kaimynais, rinkti praeities fragmentus, kurti pasitelkiant atmintį kaip medžiagą ir metodą.

Galerijoje „Drifts“ Burokas pristato savo antrąją personalinę parodą. Erdvėje išdėlioti piešiniai ir gyvi augalai, susodinti pakeltose medinėse lėšvėse – naujai panaudotose karo reikmenų dėžėse. Dėžės kalba apie logistiką ir mobilumo galimybę, įtampą tarp sėslumo ir pasirengimo judėti. Instaliacijoje išdėlioti stikliniai laukinių obuolių sidro sklidinai buteliai, nebyliai susiejantys ją su transformacijos ir dalijimosi veiksmis. Kūriniuose išlieka netiesioginiai sodo pėdsakai: medžiagų liekanos, dėmėti paviršiai, pasikartojančių gestų aidai. Tai ne sodo iliustracija, o jo medžiagų apykaitos dalis.

Vieni kūriniai dideli, apčiuopiami – tai medinės dėžės, paverstos priežiūros ir refleksijos vietomis, kurių viduje ir išorėje atsiranda gležni piešiniai. Kiti kūriniai kuklūs, kone drovūs, tačiau egzistuoja su tyliu atkaklumu.

Šie piešiniai – tai ne vizualiniai užrašai. Daugelis jų nėra reprezentatyvūs tradicine prasme; jie ne dokumentuoja sodą, o jį pasisavina, perima. Buroko piešiniams būdingos tokios, išgaruojančios dėmės, gestus primenančios išsiliejančio tušo linijos. Pasirinktos technikos ypatybės tampa kompozicijos dalimi: tušas įsigeria, sklinda, nenuspėjamai sąveikauja su paviršiumi. Iškyla ne fiksuota forma, o procesas – metabolinis veiksmo, atsiminimo, išsiliejimo pėdsakas. Mainosi formos, primenančios augalines, anatomines, totemines – nei grynos figūros, nei objektai, kažkas tarp jų. Marga kartono tekstūra – pageltusi, apibrizgusiais kraštais – sustiprina organiško irimo ir prabėgusio laiko pojūtį, o fermentaciją skatina suvokti ne tik kaip metaforą, bet ir kaip vizualinę logiką.

Viename iš kūrinių („Keramika“, 2025) pageltusio kartono lape juodu tušu išpiešta gumbiška, spirališka forma – besiilsinti gyva būtybė arba nenaudojamas indas. Skleidžiasi žemiškų atspalvių šešėlių poplūdis – netyčinis išlieto ir įsigėrusio sojų padažo pėdsakas. Žiūrovas mato skysčio tėkmę, vietas, kur skystis netolygiai nusistovėjo ir paliko minkštą šešėlį, skatinantį galvoti ir apie augimą, ir apie irimą. Popieriaus trapumas – suminkštėję kraštai ir pakitusi spalva – sustiprina ne sukurto, o išauginto vaizdo įspūdį, tarsi pelėsi rūsyje ar į sąmonės paviršių iškilusį prisiminimą.

Kitos formos mainosi tarp žmogiškų ir augalinių, simbolinių ir intuityvių. „Kartais piešiniai atsiranda pirmiau nei mintys“, – sako Burokas. Motyvai sugrįžta, mutuoja, suyra. Šis procesas cikliškas kaip fermentacija – lėtas, nenuspėjamas, gyvas.

Parodoje Burokas siūlo paragauti laukinių obuolių sidro, pagaminto iš palei Antrojo pasaulinio karo laikų sodybų griuvėsius augančių obelių vaisių. Šias vietas mena tik žodiniai pasakojimai, seni žemėlapiai ir nežymūs miško paklotės pertrūkiai. „Tam tikra prasme, – rašo menininkas, – tai sidras iš prarastųjų sodų.“

Taip dalijamasi neatsitiktinai. Fermentacija Burokui svarbi ir kaip procesas, ir kaip principas – metabolinė transformacija, atkartojanti lėtą, nenuspėjamą žinių, atsiminimų ir materijos kismą. Kaip mikroorganizmai vaisius paverčia sidru, taip ir gyvenimiškos patirtys, kultūros atplaišos, perkoštos per stebėjimų ir laiko sietą, tampa medžiaga piešiniams, instaliacijoms ir apmąstymams. Čia fermentacija žymi ne konservavimą, o kaitą – ji intymi, aktyvi, gyva.

Transformacijos logika tęsiama ir skulptūriniuose darbuose – medinėse lysvėse su gyvais augalais. Laikui bėgant jie bus laistomi, prižiūrimi, o galiausiai sugrįš į Lauryniškes ir tuo užbaigs auginimo, išgavimo ir sugražinimo ciklą.

Burokas stoja į ilgą sodininkaujančių menininkų tradiciją – nuo Claude'o Monet sensorinių peizažų iki Iano Hamiltono Finlay skulptūrinės poetikos ir Dereko Jarmano apokaliptinės rezistencijos. Burokui sodo puoselėjimas – tai būdas apmąstyti laiką, atmintį ir irimą. Sodininkystė tampa priežiūros, įkūnytų atminties praktika. Kaip kadaise rašė Finlay, „sodininkystės veiklą sudaro penki etapai: sėjimas, sodinimas, įtaisymas, vietos parinkimas, priežiūra... Visa tai galima suvesti į vieną kategoriją – komponavimą.“ Burokui toks komponavimas turi ir pedagoginę reikšmę. Vilniaus dailės akademijos dėstytojas savo kūryba modeliuoja lėtą informacijos perdavimą – žinių fermentaciją, porėtas ribas tarp piešinio, performanso ir įkūnytų minties. Jo *alter ego*, naratyviniai gestai ir cikliški procesai kelia idėją, kad ir tapatybę galima kultivuoti – ji nuolat kinta, yra pusiau atmintis, pusiau mitas.

Parodoje „Nežinomybės sodai“ nesiekama pasiūlyti konkretaus sprendimo. Puoselėjimas, auginimas čia pateikiamas kaip bendrabūvio su laiku, kraštovaizdžiu, lūžiu būdas. Sodas laikomas ne vieta, o metodu, kurį formuoja orai, karai ir rūpestis. Ši paroda klausia ne tik ką auginame, bet ir kaip rūpinamės tuo, kas pasilieka, – kaip globojame trapias formas, kaip rūpinamės nepasėtomis sėklomis, po žeme istorijas slepiančiomis šaknimis, tyliai išaugintais, kitiems rasti paliktais vaisiais.

Mėta Valiušaitytė galerijai „Drifts“

Parodos teksto autorė Mėta Valiušaitytė

Teksto vertimas: Paulius Balčytis

Teksto redagavimas: Rima Bertašavičiūtė

Ypatingai dėkojame Vaidai Jonušytei, Dominykui Liaudanskui, Nagliui Kristijonui Zakarui, Rokui Valiaugai, Laurai Kaminskaitei, Vadimui Šamkov.

Vytenio Buroko kūrybą finansuoja Lietuvos kultūros taryba
Galerijos programą iš dalies finansuoja Vilniaus miesto savivaldybė

DRIFTS